

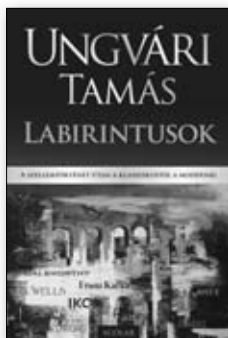
UNGVÁRI TAMÁS:
Labirintusok

Új kötetében Ungvári Tamás az európai szellemtörténet útját vázolja fel a klasszikus kortól a modernitás koráig. A *Labirintusok* interdiszciplináris munka, hiszen gondolkodástörténeti fővonala mellett egyszerre irodalom- és társadalomtörténetet is művel, abból kiindulva, hogy a szellem története főként az irodalom és a társadalom történetének vizsgálata által érthető meg legjobban.

A szerző átgázoló kisebb alfejezetek összefoglaló ismertetése nem lenne könnyű vállalkozás, ám annyi a jelen kerek között is elmondható, hogy a kötet alapvetően két nagyobb részre tagolódik. Az első, *Európa peremén – a XX. század hajnala* című nagyobb tematikus egység az európai kultúra egységességének kérdését veti fel, majd ennek mentén indul el a klasszikus kortól a modernitás felé. Tudomány és racionalizmus viszonyának vizsgálata után Ungvári kitér a skandináv irodalomra és kultúrára, a spanyol, az olasz, majd az orosz és a zsidó kultúrák történetének hasonlóságaira és különbségeire is. Mialatt e kultúrákat a maguk egyediségében és különbözőségében vizsgálja, a szerző mintha feltéte-

lezne valamiféle nemzeti kultúrák felett álló egységet is, amely azonban nyilván nem határozható meg egyértelműen.

A második nagyobb, *Hívők és kételkedők – a századfordulótól a világháborúkig* című fejezet a századelső modernitásától egészen a II. világháború történelmi tragédiájáig igyekszik bemutatni az európai gondolkodás történetét, feltárva a világháborúk lehetséges eszmei és társadalomtörténeti okait. Ungvári a fejezetben főként irodalomtörténeti példákon keresztül vizsgálja az európai kultúrát, ismételten csak feltételezve, hogy az európai szellem, amennyiben létezik ilyen, legjobban az iro-

dalmi hagyományon keresztül hozzáférhető. Ungvári többek között olyan illusztris szerzőket helyez el összeurópai kontextusban, mint H. G. Wells, Joseph Conrad, John Galsworthy, James Joyce, Thomas Mann vagy Marcel Proust. Megkísérli az avantgárd és a modernség korszakának összehangolását, a két terminus közötti feszültség feloldását, illetve igyekszik feltárni a két világháború közti békeidőben is jelenlévő eszmetörténeti feszültségeket, melyek részint végül is a II. világháború kitörésében eszkalálódtak.

A két nagyobb tematikus egység után a kötet addigi vizsgálódásainak összefoglalása következik. Sokrétű gondolkodásszociológiai, szellemtörténeti és irodalomtörténeti megállapításait a szerző a végén szintézisbe hozza, s az addig szerteágazó, helyenként széttartónak tűnő alfejezetek egységes egészévé állnak össze, képet tárva elénk az európai kultúra klasszicizmus és modernitás közötti történetéről, illetve irodalmi példákon keresztül való olvashatóságáról. A nemzeti irodalmak és gondolkodási hagyományok önálló tárgyalása mellett megtörténik a különböző európai kultúrák közötti határátlépés, a nemzetek felett álló, azokat összefogó európai kultúra feltételezése, és a nemzeti kultúrák szellemtörténetén keresztül részben talán a leírása is.

Ungvári tézise szerint a nemzeti kultúrák európai kultúrát, míg a nemzeti irodalmak egymással dialógust folytatva, egymásba átlépve, összeolvadva európai irodalmat alkotnak, a nemzeti narratívák fonala mentén pedig felgöngyölíthető egy nagyobb, többé-kevésbé egységes európai szellemtörténeti narratíva. A *Labirintusok* tehát nem, de legalábbis nem teljes egészében veti el a „nagy narratívákat”, miként tette azt Lyotard, s miként az ő nyomán szokás elvetni őket napjainkban is. Ungvári ebben a tekintetben optimistának mondható,

ellentétben posztmodern korunk sokszor pesszimista felhangjaival.

Úgy vélem, a *Labirintusok* az utóbbi évek egyik legfontosabb magyar nyelven íródott történeti munkája, amely egyszerre olvasható irodalom-, eszme- és gondolkodástörténeti műként. A kötet átfogó képet fest a klasszikus és a modern kor közti átmenet időszakáról, kellő alaposággal téve fel – és részint megválaszolva – a kérdést, vajon a nemzeti irodalmak és kultúrák mellett/felett beszélhetünk-e még valamiképp egységes európai kultúráról.

KÁNTÁS BALÁZS

(*Scolar Kiadó, Budapest, 2009,*
360 oldal, 3499 Ft)

L. SIMON LÁSZLÓ:

Versenyhátrány

A (kultúr)politika fogságában

A római szekér

Kulturális politika – politikai kultúra

Ki figyel a magyar kultúrára? – teszi fel a retorikai kérdést L. Simon László költő és közíró az elmúlt nyolc év kulturális kormányzatának működését elemezve. A Magyar Írószövetség titkári tisztét hat évig betöltő szerző a jelenkori magyar kultúrpolitikusok közül az egyet-